

מנוי שנתי!

ניתן לעשות מנוי על קונטרס

'לקראת שבת'

למשך שנה

ב\$ 188 בלבד

4148-675-347

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקנה

ערש"ק פרשת דברים ה'תשע"ו

בין "לפני בני ישראל" ל"לפני אחיכם"

"הואיל ונדחה" - תידחה הגלות

גדר אמה טרקסין לשי' הרמב"ם

עצה להתרכזות בלימוד התורה

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת דברים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקנח), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

בתורת החסידות (ראה לקו"ת שה"ש לט, א ואילך. ובכ"מ) מוסבר ההבדל בין "מעייין" ל"נהר". נהר מתפשט לאורך ולרוחב על פני שטח גדול והמים בו בריבוי והילוכם בשפע וברעש גדול. והמעייין נמשך כגיד בכיוון תפיסת מקום, שאינו תופס מקום גם לעצמו, ומימיו נובעים טיפין טיפין.

"חוצה", היינו שלא במקום המוכשר. מקום המוכשר אינו בבחינת חוצה, ואם הוא בבחינת חוצה איך מגיע לשם מעייין? הפסוק לא מובן וסותר את עצמו מיניה וביה. אם זה מקום מעייין למה הוא קורא לו חוצה? ואם זה חוצה איך מגיע לשם מעייין? ואם תאמר שני הדברים יחד – איך אפשר לאחדם?

המפרשים (ראה ראב"ע ומצו"ד עה"פ) מסבירים את הכתוב "יפוצו מעינותיך חוצה", שמה שיוצא מ"מעינותיך" יהי' כ"כ חזק – עד שיופץ ויגיע גם חוצה, עד שגם "ברחובות" יהיו "פלגי מים" ואף אם יהיה זה חוצה, אעפ"כ ידעו שזה מגיע מהמעיינות שלך.

מתשובתו של משיח על שאלתו של הבעש"ט, מובן שתורת רבנו הבעש"ט נ"ע והתגלות השכל האלקי שהבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו, אבותינו רבותינו הקדושים נ"ע זי"ע הנחילו לנו – יש להן שייכות לביאת המשיח (יבוא בב"א).

(תרגום מספר השיחות תר"ץ עמ' 111 ואילך - לקופי דבורים המתורגם ח"ב עמ' 408 ואילך)

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

"בראש הגייסות" או "לפני ישראל"?

איפה הלכו בני גד ובני ראובן - כפלוגה בפני עצמם "לפני ישראל" או בכל "הגייסות" היו הם הראשונים? / מה ההבדל בין "לפני בני ישראל" ל"לפני אחיכם בני ישראל"? / ביאור ההבדל בין מקום עמידת בני גד ובני ראובן בעת כיבוש הארץ שנתבאר בפרשתנו לבין מה שנאמר בפ' מטות

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ט עמ' 1 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

ט. יינה של תורה.....

הוא"ל ונדחה ידחה

התענית - "יום רצון לה'" / "הואיל ונדחה" - תידחה הגלות ויהפך ליום טוב / "במנחת תשעה באב נולד המשיח"

(ע"פ ספר השיחות תנש"א ח"ב עמ' 721 ואילך. לקוטי שיחות חלק ט עמ' 156 ואילך)

יב. פנינים דרוש ואגדה.....

יג. חידושי סוגיות.....

בגדר אמה טרקסין לשיטת הרמב"ם

יסיק גדר מחודש לשי' הרמב"ם דהכותל שעשו בין הקודש לקה"ק אינו רק בגדר מחיצה להבדיל או מסך כנגד הארון, אלא מקום ממש בפ"ע במקדש; ועפ"ז מיישב כמה קושיות ודיוקים בדברי הרמב"ם

(ע"פ 'הלכות בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים' סי' כב)

יח. תורת חיים.....

עצה להתרכזות בלימוד

יט. מעשה רב.....

מתוך שמחה

כ. דרכי החסידות.....

"אימתי קאתי מר"?

כא

לקראת שבת

בהתאם לתשובה ברורה ובהירה זו אין שאלתו של הבעש"ט "אימתי קאתי מר" מובנת. הרי זו גמרא מפורשת, שביום אשר בקולו של הקב"ה תשמעו - בא משיח גואל צדק. מהי, איפוא, שאלתו של הבעש"ט נ"ע אימתי קאתי מר?

"לכשיפוצו מעינותיך חוצה, ברחבות פלגי מים"

מורנו הקדוש הבעש"ט נ"ע הוא משה רבנו של תורת החסידות הכללית, זאת אומרת כשם שעל ידי משה רבנו ע"ה, בחיר הוי", נתגלתה תורתנו הקדושה, כך מורנו הבעש"ט נ"ע הינו בחיר הוי', ועל ידו נתגלתה תורת החסידות הכללית.

על הכתוב "ומשה הי' רועה" מובא במדרש (שמות רבה ב, ב) "הוי' צדיק יבחן", ובמה הוא בוחנו - במרעה צאן. וחז"ל מספרים לנו מה שאירע כשמשה רבנו ע"ה רעה את צאן יתרו. מאורע שממנו אנו רואים מדותיו הטובות של משה רבנו ע"ה.

מורנו הבעש"ט נ"ע המפורסם באהבת ישראל שלו, ראה בכל יהודי את מעלתו, ובכל פעליו של יהודי, במצוה או במדה טובה, ראה את קרן האור האמיתי המאיר.

מורנו הבעש"ט נ"ע מסתכל על חשכת הגלות בעיניו המאירות, ורואה איך יהודים מקיימים תורה ומצוות במסירות נפש, מעונים ונרדפים על ידי אנשים רעים.

מורנו הבעש"ט נ"ע רואה איך יהודים מקיימים במסירות נפש את ה"בקולו, של הקב"ה, תשמעו", ומתעוררת אצלו השאלה, מדוע אין משיח גואל צדק בא, ורוצה להחליט שהוא עם החבריא קדישא, הצדיקים הנסתרים נ"ע יביאו את המשיח.

ידועות אסיפותיהם השונות של הצדיקים הנסתרים שהיו מתקיימות מזמן לזמן בימי מורנו הבעש"ט והתעסקותם והשתדלותם להטבת מצבם הרוחני והגשמי של כלל ישראל.

ובאותו זמן חלה עליית הנשמה של מורנו הבעש"ט להיכל המשיח ושאלתו "אימתי קאתי מר".

שאלתו של הבעש"ט נ"ע את המשיח "אימתי" היא כעין המאמר "אם לא עכשיו אימתי" שבאבות (פ"א מ"ד).

כלומר, הבעש"ט מדבר עם משיח בענין המובא במסכת סנהדרין, שם עונה המשיח "היום אם בקולו, של הקב"ה, תשמעו", ועל כך שואל הבעש"ט, הרי כבר הגענו לכך שברוך השם בקולו תשמעו! !

ומשיח עונה לו: "לכשיפוצו מעינותיך חוצה, ברחבות פלגי מים" (משלי ה, טז). ורש"י מפרש: מעינותיך חוצה - סוף שתקנה תלמידים ותורה הוראות ברכים ויצא לך שם. ברחבות - עיר תפוצנה פלגי מימך.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

"אימתי קאתי מר"?

מתשובתו של משיח על שאלתו של הבעש"ט, מובן שתורת רבנו הבעש"ט נ"ע והתגלות השכל האלקי שהבעש"ט ותלמידיו ותלמידיו תלמידיו אבותינו רבותינו הקדושים הנחילו לנו – יש להן שייכות לביאת המשיח

הבעש"ט נ"ע שואל את המשיח: "אימתי קאתי מר"? לכאורה אין מקום כלל לשאלה זו, שהרי גמרא מפורשת היא (סנהדרין צח, א) ר' יהושע בן לוי פגש את אליהו במערת רבי שמעון בן יוחאי ושאלו: מתי יבוא משיח? ענה לו אליהו: לך ושאל אותו עצמו. על שאלת ר' יהושע בן לוי היכן הוא יכול לפגוש אותו, אמר לו אליהו מקום שבתו של משיח בגן עדן.

כפי הנראה היה המקום מוכר היטב לר' יהושע בן לוי, והדרך לשם היתה מוכרת לו. כשבא לשם הנה לפי הסימנים שנתן לו אליהו, הכיר מיהו משיח, ושאל אותו "לאימת אתי מר", מתי יבוא? ומשיח ענה לו: היום.

ר' יהושע בן לוי היה שבע רצון מאד בתשובתו של משיח, ושם להיפגש עם אליהו. בינתיים עבר חלף היום ומשיח לא בא, דבר שמרמז את רוחו של ר' יהושע בן לוי. כשבא אל אליהו, שאל אותו אליהו: מה אמר לך משיח? ר' יהושע בן לוי בהיותו שבור, ממורמר ומלא עגמת נפש ממה שמשיח לא בא באותו יום, אמר לאליהו שמשיח ענה לו שהוא בא היום, והיום עבר והוא לא בא!

הסביר אליהו הנביא לר' יהושע בן לוי משמעותה האמיתית של תשובת המשיח על שאלת ריב"ל מתי יבוא – "היום – אם בקולו תשמעו".

בסיפור זה של ר' יהושע בן לוי ואליהו רואים אנו באופן ברור שביאת המשיח (כב"א) תלויה ב"היום אם בקולו, של הקב"ה, תשמעו".

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"בראש הגייסות" או "לפני ישראל"?

איפה הלכו בני גד ובני ראובן – כפלוגה בפני עצמם "לפני ישראל" או בכל "הגייסות" היו הם הראשונים? / מה ההבדל בין "לפני בני ישראל" ל"לפני אחיכם בני ישראל"? / ביאור ההבדל בין מקום עמידת בני גד ובני ראובן בעת כיבוש הארץ שנתבאר בפרשתנו לבין מה שנאמר בפ' מטות

א. בסוף פרשתנו (ג, יח) מסופר אודות דברי משה לבני גד ובני ראובן: "ואצו אתכם בעת ההיא לאמר, ה' אלקיכם נתן לכם את הארץ הזאת לרשתה, חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל". והעתיק רש"י התיבות "לפני אחיכם", ופירש: "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר 'וטרף זרוע אף קדקד'".

ולכאורה צריך ביאור:

הנה בפרשת מטות (לב, יז) מסופר על דברי בני גד ובני ראובן: "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", ושם מפרש רש"י: "בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו". הרי שרש"י כבר פירש מדוע ילכו בני גד ובני ראובן בראש המחנה, מתוך גבורתם המיוחדת; ואם כן, למה הוא צריך לחזור ולפרש זאת כאן בתורת חידוש?

ב. אמנם כד דייקת, הרי יש כמה הבדלים בין דברי רש"י כאן לדברי רש"י בפרשת מטות, ולכן באמת חוזר רש"י (לכאורה) על אותו הענין, מכיון שיש שינויים וחידושים כאן.

אחד ההבדלים הבולטים הוא:

בפרשת מטות רש"י כותב שבני גד ובני ראובן היו "בראשי גייסות". כלומר, שלא הי' צבא וגייס נפרד של בני גד ובני ראובן, אלא שבתוך הגייסות של בני ישראל היו בני גד ובני ראובן בראש החיל;

אולם כאן כותב רש"י "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה" – שמשמעו, שכל החיל שהלך בראש הי' מבני גד ובני ראובן בתור פלוגה בפני עצמה [וכמפורש ביהושע (ו-ט-יג), שאכן כך היה: "והחלוץ הולך לפני הכהנים... והחלוץ הולך לפניהם"].

מהיכן באמת למד רש"י לשנות בתוך פירושו בין שני הפסוקים? – רש"י למד זאת מתוך השינוי שבלשון הכתוב:

בפרשת מטות נאמר ("ואנחנו נחלץ חושים) לפני בני ישראל", ואילו כאן נאמר ("חלוצים תעברו) לפני אחיכם (בני ישראל)". ומעתה:

בפרשת מטות, כאשר נאמר "לפני בני ישראל" – כיון שגם בני גד ובני ראובן בעצמם הם חלק מכלל "בני ישראל", הרי שהפירוש "לפני בני ישראל" אינו שהם ילכו קודם להם ובנפרד מהם, אלא שבתוך "בני ישראל" גופא הם יהיו ה"ראש" והפנים [כמו פנים של אדם שאינם נפרדים מגופו אלא שבתוך הגוף עצמו הם החלק שנמצא מלפנים]. ולכן מפרש שם רש"י: "בראשי גייסות", שבני גד ובני ראובן יהיו בראש הגייס הכללי של ישראל.

אולם כאן נאמר "לפני אחיכם", וכיון שבני גד ובני ראובן עצמם אינם חלק מ"אחיכם" שהם יתר השבטים, הרי מוכרחים ללמוד שאין הכוונה שבתוך בני ישראל גופא יהיו בני גד ובני ראובן הראש וה"פנים", אלא שהם ילכו "לפני אחיכם" – במשמעות של "קודם ל"אחיכם", מעבר להם. ולכן כאן מפרש רש"י: "הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה" – בתור פלוגה בפני עצמה.

ג. ומעתה יתבאר עוד הבדל בין לשון רש"י בפרשת מטות ללשון רש"י כאן. כאן כותב רש"י שגבורתם של בני גד ובני ראובן היתה הטעם לכך שהם הלכו בראש: "לפי שגבורים היו"; אולם בפרשת מטות רש"י נוקט בלשון אחרת: "מתוך שגבורים היו".

והביאור בזה:

בפרשת מטות מסופר שבני גד ובני ראובן באו למשה וביקשו לנחול בעבר הירדן המזרחי, ואמרו לו: "אל תעבירנו את הירדן". ואז הוכיחם משה על כך, ואמר להם "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה", ועל כך השיבו בני גד ובני ראובן שאדרבה – לא רק שהם ילכו למלחמה ביחד עם כל ישראל, אלא שהם יחלצו חושים "לפני בני ישראל".

מתוך שמחה

בשנת תר"ג קראה הממשלה אסיפה בפטרבורג, וקראו לה גם מגדולי ישראל, וכ"ק אדמו"ר הצמח צדק הי' מהנבחרים המועטים לאסיפה זו.

ליד פטרבורג היתה עירה בשם קראנשטאט, שהיתה עיר מבצר של אנשי צבא, ובניהם היו כמה מאות אנשי צבא מישראל.

כששמעו אנשי הצבא היהודים שהצ"צ נמצא לא הרחק משם, בפטרבורג – שלחו להזמינו לבוא לבקרם.

כאשר בא הצ"צ - אמרו לו אנשי הצבא: "רבי! התייגענו לצחצה ולנקות לכבודכם את כפתורינו; עכשיו יתייגע הרבי לצחצה ולנקות את נשמותינו, שנעשו גסות ומגושמות"... בתור מענה לבקשתם אמר הצמח צדק לפניהם את המאמר דיבור המתחיל "מחיתי כעב פשעך", בסגנון קל, כדי שיוכלו להבינו.

לאחר מכן אמר להם הצמח צדק: כשם שצחצוח כפתורים הוא על ידי עפר ומים, כך גם צחצוח הנשמות הוא על ידי "עפר" ומים: עפר – הוא אותיות התהלים, ומים – הם דמעות.

אז פנה אחד מאנשי הצבא ואמר להצ"צ, שכאשר יוצאים לכבוש עיר, עושים זאת (לא מתוך דמעות, אלא) מתוך "מארש" של נצחון ושמחה. והסכים הצ"צ לדבריו, וביאר זאת בעבודה – שכיבוש היצר הרע צ"ל מתוך שמחה (ספר השיחות תש"ה עמ' 59. וראם שם עמ' 3 ואילך. קונטרס הצ"צ ותנועת ההשכלה עמ' 40 ואילך).

מאורע זה הי' בזמן ניקולאי הראשון (ניקולאי הרשע, כפי שנקרא ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר), שבימיו היתה גזירה לחטוף ילדי ישראל בני שש-שבע שנים, ולהעביר אותם למקומות כאלו שלא יהי' להם שום קשר עם עניני יהדות, עד שלא יראו יהודים לנגד עיניהם, והי' סבור שעי"ז יתנתקו הנערים לגמרי מדרך התורה והמצוה, ובפרט, שלאחרי זה יהי' עליהם לשרת בצבא למשך עשרים וחמש שנה, ומהם היו אנשי צבא הנ"ל.

מובן איפוא, שזה גופא שהסכימו מטעם המלוכה לכך שהצמח צדק יבוא אליהם, הי' למעלה מהטבע, שהרי כל מטרת לקיחתם לצבא היתה כדי לנתקם מיהדותם.

מאז סיפור זה, היתה העבודה באופן זה אצל כל רבותינו, שכל הענינים צריכים להיות מתוך שמחה. וכן גם בנוגע אלינו, שתפקידנו הוא לכבוש, ויש לעשות זאת מתוך שמחה, שאז נפעל הנצחון בנקל ובמהירות יותר, ומתקיים יותר.

ולכן, שם רש"י אינו כותב שהטעם שהם הולכים "לפני בני ישראל" הוא "לפני שגבורים היו" - שזהו הטעם להליכתם זו - כי הטעם הוא שהם רצו לשלול את הטענה של "למה תניאון את לב בני ישראל", ואין צורך בטעם אחר; אלא שבכל זאת כותב רש"י "מתוך שגבורים היו" - וכוונתו בזה:

אם הם לא היו גבורים, הרי לא הי' מקום לשים אותם בראש החיל, שהרי דבר כזה (לשים אנשים חלשים בראש החיל) מוזיק הוא למלחמה. אולם כיון שהם היו גבורים, לכן היתה אפשרות לקבל את דבריהם ולא היתה מניעה לכך.

אולם כאשר מגיעים לפסוק כאן, ורואים שמשה לא הסתפק בכך שבני גד ובני ראובן יהיו "בראשי גייסות" אלא צוה שיעמידו מהם פלוגה מיוחדת ונפרדת שתלך בראש ("לפני אחיכם"), נשאלת השאלה: למה לא מספיק שהם אכן ילכו "בראשי גייסות" ("לפני בני ישראל")?

על כך משיב רש"י - "לפני שהיו גבורים":

זה שבני גד ובני ראובן היו צריכים ללכת בראש אינו רק כדי לעקור מן השורש את הטענה כנגדם, אלא גם שבשביל נצחון המלחמה גופא נדרש שהראשונים יהיו הגבורים. ולמטרה זו של נצחון המלחמה, יש צורך בזה שתהי' פלוגה מיוחדת בראש, רק מהגבורים בפני עצמם.

ד. והטעם על זה גופא, שדוקא כאן בפרשת דברים נתחדש דבר זה שזקוקים לגבורת בני גד ובני ראובן בשביל נצחון המלחמה, יש לבאר:

לעיל כתב רש"י (פינחס כז, יב): "כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה שהותר לי נדרי", ונמצא, שכשהנחיל את עבר הירדן לבני גד ובני ראובן חשב משה שהותר הנדר והוא יכול להיכנס לארץ ישראל, ותפילתו שעלי' נענה שלא ייכנס לארץ (ולא הותר הנדר) היתה רק לאחר מעשה בני גד ובני ראובן.

ואם כן, בזמן סיפור דבני גד ובני ראובן (בפרשת מטות) עדיין חשב משה שיוכל להיכנס לארץ, והרי אם משה הי' מכניס את ישראל לארץ הי' כיבוש ארץ ישראל למעלה מדרך הטבע לגמרי (כמו כל המלחמות שהיו ע"י משה, כמסופר בחומש ובמפרשיו), ואין צורך בגבורתם של בני גד ובני ראובן לנצחון המלחמה נוכדי לעקור מן השורש את הטענה "למה תניאון וכו'" - מספיק שיהיו "בראשי גייסות", ואין צורך לעשות מהם פלוגת גבורים בפני עצמה].

מה שאין כן כאן במשנה תורה, כבר נודע למשה שלא הועילה לו תפילתו ואינו נכנס לארץ, ובמילא הכניסה לארץ (על ידי יהושע) תהי' יותר על פי דרכי הטבע, ולפיכך הוסיף דבר זה שבני גד ובני ראובן ילכו "לפני אחיכם" - בתור פלוגה בפני עצמה של גבורים - בשביל נצחון המלחמה.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחי היום יום

עצה להתרכזות בלימוד

המחשבה משוטטת בענינים אחרים

במענה על מכתבו, בו כותב אשר לפרקים מזדמן אצלו בזמן לימודו שאינו מבין השיעור שלומדים אתו וזה פועל אצלו עצבות כו'. הנה בכלל דבר רגיל הוא אצל כמה וכמה תלמידים, ובמילא אין להתפעל מזה כל כך אף שמובן שצריך להמעיט לאט לאט את מספר הרגעים דאי הבנה זו, ומהעצות לזה הוא הלימוד בספר, היינו שבשעה ששומע השיעור יהי' מונח פתוח לפניו המקום בספר בו נאמר השיעור, ולפעמים כדאי גם לעצום עיניו לרגעים אלו וע"י צמצום הראי' מתוסף בהשמיעה והתבוננות.

ועוד זאת אשר אין להגזים באי הבנה זו שבטח אינה אלא לאיזה רגעים ובאה מצד שהמחשבה משוטטת בענינים אחרים.

במ"ש אשר מצד ההתבוננות בפירוש המלות מתאחר קצת מהמנין, הנה בזה יתייעץ עם הר"מ שלו בלימוד ועבודת התפלה וכהוראתו יעשה.

כבקשתו יזכירו אותו ואת אחיו שי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ובטח שומר הוא עצמו וכן יעורר את אחיו הגדול על שמירת שלשת השיעורים השונים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, בחומש תהלים ותניא הידועים, אף שצריך להיות כמנהג ישראל, בלי נדר, הנה יש לדקדק בשמירתם והשי"ת יצליחו לתלמוד תורה ביראת שמים ולקיים מה שכתוב עבדו את ה' בשמחה.

(אגרות קודש ח"א עמ' שפט-שנ)

הספר פתוח לפניו במקום בו לומד

...באופן לימודיו בישיבה וסדרם - צריך לעשות כהוראת ההנהלה.

מהעצות להתרכזות המחשבה - לימוד בפנים, ושעל כל פנים יהיה הספר פתוח לפניו במקום בו לומד, הזהירות בעניני ח"ן (וזהירות בטבילת עזרא) - [כמובן מד"ה (דער פרומער) וארא לרבנו הזקן נדפס בספר 'תורה אור' למברג תרי"ג]. בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

(אגרות קודש ח"ד עמ' שפא-ב)

נתינת ארץ במתנה – לשם שנאה?

ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים גו'

בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים – הוצאתו לשנאה היתה, משל למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיא ואחת של בעל למו שהוא אוהב נותן של שקיא ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל, ארץ מצרים של שקיא היא שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען (א, כו. רש"י)

לכאורה יש לעיין בדברי רש"י, מה מוסיף המשל מ"מלך בשר ודם שהיו לו שני בנים כו'", הרי משל זה אינו מוסיף בהבנת מעלת שדה שקיא על שדה בעל, וא"כ הו"ל לרש"י לכתוב "הוצאתו לשנאה היתה, ארץ מצרים של שקיא כו' וארץ כנען של בעל והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען?"

ויש לבאר שבמשל זה תירץ רש"י קושיא בהבנת הכתובים, שלכאורה תמוה ביותר, כיצד חשבו ישראל ש"הוצאתו לשנאה היתה", הרי אם המקום שונא את ישראל ח"ו, למה נותן להם ארץ משלהם בכלל?

ועל זה מביא רש"י משל "למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות כו'" – שכיון שהמדובר בבני המלך, הרי על כרחו צריך לתת לשניהם משדותיו, אלא שלבן זה שהוא שונא נותן לו את הגרוע, "של בעל".

וזה מה שטענו ישראל, שאע"פ שמצד הבטחת ה' לאבות הרי הם בניו של מקום, ולכן "הוכרח" כביכול לתת להם ארץ, מ"מ טענו שהנהגת הקב"ה איתם היא כהנהגת המלך עם בנו ש"הוא שונא", ולכן נותן להם "של בעל".

(עי' לקוטי שיהות הלי' עמ' 19 ואילך)

בין גבורת שבט גד לגבורת שבט יהודה

ולראובני ולגדי גו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל

לפני אחיכם – הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם שנאמר וטרף זרוע אף קדקוד (ג, טו-יח. רש"י)

לכאורה תמוה, מדוע היו בני גד "הולכים לפני ישראל למלחמה", הרי אף "שהיו גבורים" מ"מ היו בני יהודה גבורים יותר מהם, שהרי נאמר עליהם "ידך בעורף אויבך גו' גור אר"י יהודה גו'" (ויחי מט, ח-ט), שנמשלו לאר"י – "פֶּדֶךְ שִׁבְחוּת" (הגיגה יג, ב), וא"כ ה"י מתאים יותר שבני יהודה ילכו "לפני ישראל" ולא בני גד?

ויש לומר שתירץ רש"י קושיא זו בהמשך דבריו:

רש"י מפרט את אופן גבורתם של בני גד בזה ש"אויבים נופלים לפניהם", ואופן נפילתם מתואר בכתוב שהביא רש"י – "וטרף זרוע אף קדקוד" (ברכה לג, כ).

והיינו, שחלוקים היו בני גד ובני יהודה באופן ניצחונותיהם על אויביהם, שעל יהודה נאמר "ידך בעורף אויבך" – שפירושו שהאויבים ינוסו מפניהם ויפנו להם עורף, וכפירוש המצו"ד (ש"ב כב, מא) על הפסוק "ואיבי תתה לי עורף" – "כי ינופו ויהפכו לי עורף". ובאופן כזה, אף שנצחון המלחמה מובטחת, מ"מ שייך הדבר שהאויבים יישארו בחיים. אך בבני גד, אופן מלחמתם היתה שלא השאירו אויביהם בחיים אלא "אויבים נופלים לפניהם" והיו "חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת" (פרש"י בברכה שם).

ועל כן, במלחמת שבעה עממין התאימו יותר בני גד ללכת "לפני ישראל למלחמה", כי במלחמה זו נצטוו ישראל "לא תחי" כל נשמה" (שופטים כ, טו), ובוזה הצטיינו בני גד יותר מבני יהודה.

(עי' לקוטי שיהות הלי' עמ' 1 ואילך)

לקראת שבת

יז

שתי פרוכות מב' הצדדים, שעי"ז נתייחד מקום אמה זו בפני עצמו [וע"ד פירוש רש"י בסוגיין "ועבוד שתי פרוכת – לקלוט ביניהן אויר מקום המחיצה"]. משא"כ אם היתה רק פרוכת אחת (גם אם עובי"א אמה), הרי נוסף ע"ז ש"פרוכת" הו"ע עראי כנ"ל, הרי ע"י פרוכת אחת שעובי"א אמה לא נתייחד מקום זה כמקום נפרד בפ"ע.

וזהו גם סברת גוף הפלוגתא הנ"ל בין הרמב"ם והתוס' במקום פרוכות אלו, אי היתה ביניהן אמה שלימה או לאו, דהא לשיטת התוס' שענינן של פרוכות אלו הוא מצד "והבדילה הפרוכת גו'", וההבדלה צ"ל בפרוכת גופא, הרי הפרוכת החיצונה צ"ל דוקא במקום אמה זו, כדי "שמצד חיצון של פרוכת יהא קדש ומתחילת עובי" ולפנים יהא הכל קדש קדשים"; משא"כ לשיטת הרמב"ם, עיקר עשיית פרוכות אלו היתה לייחד מקומה של האמה טרקסין, וא"כ אדרבה, צ"ל "ביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון".

ומעתה מבואר לנו היטב גם סיוע דברי הרמב"ם "אבל במקדש ראשון [דהיינו המשכן, לפירוש הכסף משנה] לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו'", שבזה כוונתו להדגיש שעשיית שתי הפרוכות בבית שני הוא (לא עשיית הבדלה בין קדש וקדה"ק, אלא) ייחוד מקום האמה טרקסין, שלכן הוצרכו לעשות בבית שני שתי פרוכות דוקא, דלא כ"במקדש ראשון – המשכן – (ש)לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד [כיון שגדר פרוכת המשכן הוא כמו] שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו'".

כשמה כן היא, שמשמשת רק כמחיצה או כמסך לדברים אחרים, מיהא אמה טרקסין שנבנתה אח"כ יש בה גם גדר של מקום בפני עצמו במקדש, שהיא חפצא בפ"ע, אלא שהיתה משמשת ג"כ להבדלה ומסך, היינו דזהו רק פעולתה אבל אינו מעצם גדרה. והכי משמע מזה שנקרא מקום זה בקראי בשם בפ"ע "דביר", כמבואר בסוגיין.

ובטעמא דמילתא יש לומר - ע"פ דברי הרמב"ם בריש הל' בית הבחירה "מ"ע לעשות בית לה' כו' ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה כו'", ונת' כבר במ"א שכוונת הרמב"ם בהדגשה זו (שהמשכן הי' רק "לפי שעה", דלכאורה מאי קמ"ל) - שבזה מגדיר יסוד החילוק שמצינו בכמה דברים בין המשכן שעשה משה ובית המקדש, שהמשכן הי' רק "לפי שעה" משא"כ בית המקדש הוא בית ובנין קבוע. ואכ"מ. ועד"ז בענינינו, דבמשכן שהי' רק בנין עראי הרי הדבר המבדיל בין הקודש וקודש הקדשים (ומגן על הארון) לא הי' חלק מגוף הבנין, אלא רק "פרוכת", ששם זה מורה שאינו דבר קבוע בגוף הבנין, אלא מחיצה בשביל פעולת ההבדלה (או הגנה על הארון); משא"כ בבית המקדש, שהי' בנין קבוע הי' כותל מבדיל כו' עביו אמה, ד"כותל" לאו דבר עראי הוא, אלא חלק מעצם הבנין. ויש על מקום זה שם בפני עצמו - "דביר".

ובסגנון אחר י"ל דהנה קדה"ק חלוק בקדושתו מכל חלקי הבית, שהוא גדר קדושה שלמעלה מכל מקומות המקודשים

(עיי' בענין עשר קדושות - כלים פ"א מ"ז ואילך); וגדר קדושתו אינו רק עוד דרגא אחרת בקדושה, בדוגמא לשאר הקדושות שכ"א מהן מקודשת מדרגא שלמטה ממנה, אלא קדושתו מובדלת מכל הקדושות שלמטה הימנו (ודו"ק היטב בזה בל' המשנה דכלים שם). ולפיכך אין די בזה שההבדלה תהא רק ע"י מחיצה דכותל (כשאר ההבדלות בין ב' מקומות), ובעינין (בביהמ"ק שקדושתו קבועה) שיהי' דוקא מקום בפ"ע שהוא כעין "ממוצע" בין קודש וקודש הקדשים, ומקום זה הוא המבדיל ביניהם.

ובזה יש לבאר, דהרמב"ם ס"ל, שגם בבית שני שלא עשו כותל, היו חייבים להניח אמה זו של מקום ה"דביר", שזהו אחד מגדרי "בית המקדש", שצ"ל מקום בפ"ע - רוחב אמה - בין קודש וקודש הקדשים. וענין זה מדוייק בלשון הרמב"ם בהלכה זו, שכתב "ולא בנו כותל בבית קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון" - דלכאורה אריכות לשון הרמב"ם **כנגד עובי הכותל שהי' בראשון** היא ייתורא דלישנא - אלא שבזה בא ללמדנו, דגדר בית המקדש גופי' מחייב להניח אמה זו.

וזהו גם הטעם שלא עשו פרוכת אחת שעובי' אמה אלא "עשו שתי פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל" - כי הכוונה בזה שעשו הפרוכות לא היתה (רק) לשם עשיית מחיצה והבדלה בין הקודש וקודש הקדשים, אלא לשם עשיית מקום ה"דביר". דבזה מבואר שפיר מה שעשו

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הואיל ונדחה ידחה

התענית - "יום רצון לה'" / "הואיל ונדחה" - תידחה הגלות ויהפך ליום טוב / "במנחת תשעה באב נולד המשיח"

כאשר חל תשעה באב להיות בשבת ונדחת התענית ליום ראשון, נפסקה הלכה אשר גם אז מצווה לענג את השבת במאכל ובמשקה כבכל שבת, ואפילו בסעודה המפסקת שדרך כלל יש הגבלות באופן אכילתה, הנה בקביעות זו "אוכל בשר ושותה יין . . ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו" (שו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י).

ולא זו בלבד שאין עצב ואבלות בשבת זו ומענגים אותה ככל שבת, אלא יתירה מזה מצינו מסופר בגמרא, שפעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת "ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה" (מגילה ה, ב), שלדעת רבי כאשר חלה התענית בשבת הנה דוחה הדבר לגמרי את ענין התענית והצום ואין צריך לדחותו ליום ראשון, אלא שלפועל "לא הודו חכמים" לדבריו.

ומדברי רבי נמצא אשר שבת שחל בה תשעה באב לא זו בלבד שהיא יום עונג ושמחה, אלא יתר על כן, בכח מעלת שבת קודש מיוחדת זו לתקן את עניין האבלות והצום ולדחותם לגמרי, והגם שלפועל לא נפסקה כן הלכה, מכל מקום אפשר ללמוד מכך מעלתה של שבת זו.

ויש להבין ולבאר היטב מה מעלה מיוחדת יש בשבת זו, שלכאורה אדרבא, הלא יום זה הוא יום תענית ואבלות על חורבן הבית, וגם כשנדחה הצום עצמו למחר ואין אבלות בשבת, מניין באה מעלה נפלאה זו שביכולתה של השבת לדחות לגמרי את ענין התענית?

התענית - "יום רצון לה'"

בימות המשיח, כאשר תתבטל סיבת הצומות והאבלות, מבטיח הנביא (זכריה ח, יט)

אשר כל אחד מימי הצומות "יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים". וגם דבר זה, מה שהצומות יהפכו לימי שמחה לעתיד לבוא, צריך לביאור והסברה: דמה שיבטלו הצום והאבל הוא מובן, דמכיוון שהתענית היא זכר לחורבן ולצרות שאירעו לאבותינו, הרי בבוא הגאולה יבטל זיכרון הצרות ועמו גם האבלות, אך מה מעלה יש בימים אלו שמחמתה יהפכו ל"מועדים טובים", ולשמחה מה זו עושה?

וביאור הדבר יובן מהסברת מהותו של יום התענית:

מצינו בקרא (ישעי' נח, ה) שיום התענית נקרא "יום רצון לה'", והדבר אמור לא רק בצום שהוא לתשובה וכפרה כיום הכפורים, אלא גם בתעניות שנקבעו לזכר הצרות והחורבן, שגם הן מטרתן "לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה", כי בימים אלו נזכרים ב"מעשינו הרעים ומעשי אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות", ומזה נתעורר גם אנו ו"נשוב להיטיב" (רמב"ם הל' תעניות ריש פ"ה). ואם כן גם ד' הצומות שזכר לחורבן הם "ימי רצון לה'".

אלא ש"ימי רצון" אלו נקבעו באופן שהדרך לנצלם ולהשתמש במעלתם היא על ידי הנהגת הצום והתענית שמעוררים את האדם לתשובה, וכמובא בגמרא (ברכות יז, א) שהמתענה מבקש מהש"ת "שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני".

כל זה בזמן הגלות, אך בבוא גואל צדק, כאשר "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא יהיה עוד מקום לעינוי הגוף, אך מאידך בוודאי יוותר עניין ה"יום רצון" שבימים אלו, אלא שבאותו הזמן לא ינצלו את היום המיוחד על ידי הצום והתענית, כי אם להיפך, שיהיו ימים אלו מסוגלים להוספה בעבודת הבורא מתוך שמחה וטוב לבב, ואם כן תחת היות ימים אלו ימי צום ואבלות, יהפכו לעתיד לבוא לימים טובים לששון ולשמחה.

"הואיל ונדחה" – תידחה הגלות ויהפך ליום טוב

והנה, מועד תשעה באב (וי"ז בתמוז) שחל להיות ביום השבת, הוא מעין עניין הצומות בימות המשיח:

כשם שלעתיד לבוא יבטל הצום ויוותר רק עניין ה"יום רצון לה'" שינצלו אותו מתוך שמחה וטוב לבב, על דרך זה גם תשעה באב שחל בשבת, דעם היות שהתענית והאבלות נדחו למחרת הרי ה"יום רצון לה'" אינו נדחה וניזון ממקומו, ואם כן אותה שבת היא "יום רצון לה'" – שיש בה מעלה מיוחדת, יתר על מעלת שבת סתם שגם היא עת רצון שהרי "חמדת ימים אותו קראת".

וכמו שבימות המשיח ינצלו את עניין העת רצון להוספה בעבודת הבורא מתוך שמחה, כך גם בשבת זו יש לנצל את המעלה המיוחדת מתוך שמחה וטוב לבב ולענגה במאכל ומשקה.

לענין פרוכת זו מצינו בקרא כמה לשונות, בציווי הראשון נאמר "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים", אבל לאח"כ בציווי הקמת המשכן נאמר "ושמת שם את ארון העדות וכפות על הארון את הפרוכת". והיינו דב' ענינים איתנהו בה: מחיצה מבלדת בין הקודש ובין קודש הקדשים, וגדר מסך על הארון.

ומעתה מצינו לחקור בדין אמה

טרקסין שבבית ראשון, דלפום ריהטא מאחר שמקום אמה זו ה' במקום פרוכת דמשכן ורק שהי' זה כותל בנוי, צ"ל שגם בו היו ב' ענינים אלה, מחיצה בין קודש ובין קודש הקדשים, וגם מסך על הארון, וזהו גם פירוש תיבת "טרקסין", כמו שהביא רש"י בסוגיין מירושלמי שפירושה "לשון פנים וחוק", ובתוס' כתב "וי"מ מלשון טרוקו גלי שסגור הי' לפנים הימנו הלוחות שניתנו בסניני", דלהפירוש שזהו "פנים וחוק" י"ל בפשטות שהוא מטעם שזהו כותל המפסיק בין פנים וחוק, קודש הקדשים וקודש, והפירוש שהובא בתוס' הוא (בעיקר) מטעם זה שהוא מסך על הארון [היינו דהחילוק בין רש"י לתוס' הוא מהו העיקר מב' הדברים, מחיצה או מסך]. והנה אי נקטינן ב' גדרים הנ"ל שבפרוכת (ואמה טרקסין), נמצא שענינה הוא פרט וטפל לחלק אחר שהי' במשכן ובמקדש – שכל גדרה הוא להיות מחיצה המשמשת את קודש הקדשים או מגינה על הארון.

וי"ל דהרמב"ם ס"ל באופן מחודש בזה, דלא הרי אמה טרקסין שבמקדש כהרי פרוכת שבמשכן, דאף שהפרוכת אכן

שגוף הפרוכת המבדילה צ"ל בשטח קודש הקדשים; ולדידי' הדרא קושיית התוס' מאי טעמא לא עשו פרוכת אחת שעובי' אמה.

והנראה בכל זה בהקדים דבהמשך

דבריו כתב הרמב"ם "אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרוכת לכם וגו'", ובכסף משנה שם פי' "נראה דלמשכן קרי מקדש ראשון דאילו בבית ראשון לא הי' פרוכת אלא כותל". וכבר הקשו (בהגהות הר"י עמדין לרמב"ם ועוד), דהא מקרא מלא דבר הכתוב בדברי הימים (בג, יד) "ויעש את הפרוכת", דגם בבית ראשון היתה פרוכת. וכן איתא להדיא ביומא נד ע"א ובפיה"מ להרמב"ם מדות פ"ד מ"ז. ויש שתירצו (עיי' עזרת כהנים מדות פ"ד מ"ז אות ב, ועוד) דפשיטא שגם הכס"מ ס"ל שלהרמב"ם היתה בפתח האמה טרקסין פרוכת אלא שכאן קאי בגדר דפרוכת מדין מחיצה, כמו בבית שני, דגדר זה ילפינן מקרא ד"והבדילה הפרוכת לכם וגו'" גבי המשכן, משא"כ בבית ראשון ההבדלה היתה ע"י כותל בנוי ומחיצה גמורה והפרוכת היתה רק משום צניעות, כדאיתא ברש"י מנחות צח ע"א, ולהכי אין ענין להזכיר פרוכת דבית ראשון כאן (בניגוד לפרוכות דבית שני), ו"אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת כו'" כוונתו לפרוכת דמשכן שאף היא משום והבדילה. ועדיין צע"ק הצורך להזכיר הניגוד בין בית שני להמשכן בזה.

ול"זה נראה לבאר בזה ביאור חדש בגדר אמה טרקסין לדעת הרמב"ם. דהנה,

אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון. ובכס"מ כתב גבי הספק דבית שני שהזכיר, דמקורו בירושלמי כלאים פ"ח ה"ד: אמה טרקסין מה מבפנים או מבחוץ כו' א"ר יוסי מן מה דכתיב "וארבעים באמה" כו' הדא אמרה מבפנים כו', והכתיב "ויעש את בית קדה"ק" כו' הדא אמרה מבחוץ. ע"כ.

והנה שקו"ט בגדר אמה טרקסין אשכחן גם בבבלי יומא נא ע"ב ואילך, וע"פ המתבאר שם עולה דלא הי' מספקא להו בגוף מקומה של אמה זו, ובודאי היתה אמה נוספת בין כ' אמה דקה"ק למ' אמה דהקודש, ורק מספקא להו רק בדין מקום זה, "קדושת"י אי כלפנים אי כלחוץ", ולהכי בבית שני (שלא היו יכולים לעשותו כותל מצד גובה הבית כדלקמן) הילכך "עבוד שתי פרוכות" וביניהן אויר אמה טרקסין. ונמצא לפ"ז שלהבבלי לא הוסיפו כלום במדת הבנין מחמת ספק ורק שהוצרכו לעשות שני פרוכות במקום הכותל.

אב"י הרמב"ם נקט כדברי הירושלמי ש"נסתפק להם אם עובי הכותל הי' ממדת הקודש או ממדת קודש הקדשים, לפיכך עשו כו' אמה יתירה בין הקדש ובין קדה"ק". ולכאורה צע"ג בשיטה זו, היאך היו רשאים להוסיף על מדת הבנין, ד"הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", ובאו ושינו בבית שני להוסיף אמה חדשה בין מ' של קודש לכ' של קודש הקדשים. וממנ"פ, את"ל דזה לא הוי שינוי – שוב יוקשה אמאי לא בנו כותל ממש בבית שני ורק עשו ב' פרוכות. דהנה, בבבא בתרא ג סע"ב איתא הטעם שלא עבוד אמה

טרקסין בכותל ממש, לפי שכותל דעובי אמה אינו יכול לעמוד בגובה של יותר משלשים אמה, ופרש"י בסוגיין דיומא "ולהוסיף על עובי" [כדי שיעמוד] א"א דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", אבל את"ל דלפי הרמב"ם הא דמוסיפים במדה בשטח שהוא בין הקדש וקדה"ק אינו שייך ל"הכל בכתב גוי", א"כ למה לא הוסיפו במדה ד"אמה יתירה" עוד קצת והיו בונין כותל ממש.

ועוד צ"ע בשיטת הרמב"ם, דהנה התוס' ביומא הקשו מדוע הוצרכו לב' פרוכות ולא עשו פרוכת אחת שעובי אמה, ותימצו דמשמע להו לרבנן פי' דקרא "והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש גוי" שמצד החיצון של הפרוכת המבדילה היא קדש ותיכף מתחילת עובי ולפנים היא כבר בתוך קדש קדשים (היינו דגופה של עובי פרוכת היא כבר מכלל שטח קה"ק) ולהכי לא מצי למיעבד פרוכת אחת שעובי אמה ולאוקומה במקום אמה טרקסין, כי אם אמה טרקסין קדושתה כלחוץ נמצא דעובי הפרוכת אינו במקומו, משא"כ בב' פרוכות ניחא, דחדא אוקומה בתחילת מקום אמה טרקסין (היינו שתפסה מקצת מן האמה) והשניי' היא מיד במקום שנגמרת אמה טרקסין ועובי' בתוך קדש הקדשים עצמו (ונמצא שבין הפרוכות יש קצת פחות מאמה), וא"כ אם אמה טרקסין כלחוץ הרי "והבדילה" מתקיים בפרוכת הפנימית ואם אמה טרקסין כלפנים מתקיים שפיר בפרוכת החיצונה. אמנם, מדברי הרמב"ם "הניחו אמה יתירה בין הקדש כו' וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהי' בראשון", היינו אמה גמורה, מוכח דלא ס"ל כהתוס'

ויתרה מזו: שבת כזו, הרי נוסף על העת רצון שבה שלא נדחה ליום ראשון, יש בה גם הכנה והקדמה ונתינת כח מלמעלה, לזכות ולהביא לביאת המשיח שאזי תידחה התענית לגמרי, ויהפך "לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

וכח מיוחד זה מרומז בדברי רבי: "הואיל ונדחה ידחה" – הואיל וחל תשעה באב להיות בשבת וניתן הכח המיוחד לתקן את החורבן ולבוא לגאולה, הרי צריכים לנצל כח זה ולפעול שאכן "ידחה" – ותבוא הגאולה.

[וראה במקור הדברים בלקוטי שיחות ביאור מחלוקת חכמים ורבי באופן נפלא, ובעבודת האדם].

"במנחת תשעה באב נולד המשיח"

מעלה יתרה כפולה ומכופלת במועד **תשעה באב** דווקא שחל להיות בשבת:

ובהקדם המובא במדרשי חז"ל אשר בתשעה באב, מיד עם החורבן, נולד מושיען של ישראל. כמסופר בירושלמי שיהודי שהיה חורש שדהו עם פרתו, וגעתה פרתו, עבר לפניו ערבי שהיה מבין שיחת בהמות, ואמר לו: הנח המחרשה כיון שעכשיו חרב בית המקדש. עודו מדבר עמו, געתה פרתו פעם שניה, אמר לו הערבי: יכול אתה לחזור ולהמשיך לחרוש שדך כיון שעתה נולד מושיען של ישראל (ברכות פ"ב ה"ד. ובעוד מקומות בדרו"ל).

ומכיוון שביום הולדתו של אדם גובר מזלו (ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע לפני משה שם), והוא יום שמסוגל במיוחד לענייניו, הרי ביום תשעה באב מתגבר מזלו של מלך המשיח, והוא יום מסוגל ביותר לגאולה.

וגם עניין זה שבתשעה באב לא נדחה כאשר חל ביום השבת, ואם כן, נוסף ל"יום רצון" שנשאר בשבת זו ואינו נדחה ליום ראשון, ישנו בשבת זו גם את עניין התגברות מזלו של המשיח..

ולהעיר אשר בתשעה באב גופא זמן הולדתו של משיח הוא לעת המנחה, שעל כן אומרים בתפילת המנחה "נחם" – "כי אז במנחת תשעה באב נולד המשיח" (שער הכוונות עניין תשעה באב בסופו), ואם כן נמצא שאם גבהה וגדלה מעלתה של שבת תשעה באב, הרי הזמן הנעלה והמסוגל ביותר בשבת זו גופא הוא זמן סעודה שלישית שאז נולד המשיח.

ונמצא, שבסעודה המפסקת בשבת זו, לא רק ש"אין עצב בה" וצריך להרבות בה באכילה ושת' בשמחה וטוב לבב, אלא בעת זו היא זמן מסוגל לבוא הגאולה השלימה, כי זמן זה הוא עת בו "נולד המשיח", ויש בו התגברות מזלו של משיח ביתר שאת.

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדר אמה טרקסין לשיטת הרמב"ם

יסיק גדר מחודש לשי' הרמב"ם דהכותל שעשו בין הקודש לקה"ק אינו רק בגדר מחיצה להבדיל או מסך כנגד הארון, אלא מקום ממש בפ"ע במקדש; ועפ"ז מיישב כמה קושיות ודיוקים בדברי הרמב"ם

פ"ד ה"ב: בבית ראשון הי' כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל הי' ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שני פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וכיניהן

ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות. וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו".

אשר לכן הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל.

כתב* הרמב"ם בהלכות בית הבחירה

(* הערת המו"ז: כבר נודע בשערים, ספר "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושי וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם.

מרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים - בהם חרב הבית - הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הוא כבנין הבית עצמו. וכמאמר המדרש (תנחומא צו, יד): "אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם. א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל?! - והיינו שע"י לימוד הלכות בנין הבית ה"ז פועל שאין "בנין ביתי בטל" (וראה

פנינים

דרוש ואגדה

שבת חזון - הריחוק שפועל קירוב

השבת נקראת בשם "שבת חזון" על שם התחלת ההפטרה שקוראין בשבת זו, "חזון ישעי", ובה מדובר אודות ענינים שהם היפך הישועה והנחמה "אשר חזה על יהודה וירושלים גו".

והנה, ידוע הביאור הפנימי בשם "שבת חזון" שמובא "בשם הרב מבארדיטשוב נבג"ם" ע"פ "משל . . מאב שיש לו בן יקר ועשה לו מלבוש יקר להתלבש בו ומצד שלא נוהר הבן באותו בגד ועשה מעשים אשר לא יעשו קרע אותו לכמה קרעים. ועשה לו פעם שני לבוש יקר וקרע אותו ג"כ. מה עשה האב עשה לו לבוש שלישי ולא נתן לו ללבוש אותו רק גנזו ולפרקים ידועים הוא מראה לו הלבוש ואומר לו ראה שאם תתנהג בדרך הישר ינתן לך לבוש זה ללבוש אותו [ומצד זה מרגילו לילך בדרך הישר]. ועפ"ז "שבת חזון" הוא מלשון מחזה, "שמראין לכאור"א מישראל המקדש דלעתיד מרחוק" (אור התורה לגי' ח"ב עמ' א'צו).

ולכאורה צריך ביאור, איך יתאים ביאור זה שנקראת השבת "חזון" על שם שמראים המקדש לכל אחד, עם הביאור הפשוט שהוא על שם ה"חזון" ש"חזה" ישעיהו - ענינים של היפך הישועה והנחמה?

ויש לכאור זה ע"פ מה שמדייק לומר ש"מראין לכאור"א מישראל המקדש דלעתיד מרחוק", והיינו, שאף שמראין המקדש דלעתיד, מ"מ צריך שיורגש אצל האדם שהוא "מרחוק", ולמרות שמראין לו המקדש דלעתיד, הרי הוא מצד עצמו רחוק מזה. וזה עצמו שמבין שהוא רחוק מזה הוא הגורם לו להפנים את מה שמראים לו מלמעלה, שיפעול על פנימיות נפשו.

ונמצא ששני הפירושים אחד הם, כי פעולת המחזה דהמקדש דלעתיד על האדם היא ע"י רגש הריחוק המבואר בהפטרה ד"שבת חזון", שרגש של "ריחוק" זה פועל שיפנים האדם את מה שמראים לו מלמעלה, ואזי "מחזון" (יהי) ותחזינה עינינו" (לשון הצי"צ באוה"ת שם), שראיית המקדש לעתיד לא תהי' מרחוק, אלא מקרוב.

הוא הי' אוהב אתכם - בימי בין המצרים

ותאמרו כשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים גו'

כשנאת ה' אותנו - והוא הי' אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו, משל הדיוש אומר מה דבלבך על רחמך מה דבלב' עלך (א, כו. רש"י)

יש לכאור דברי רש"י אלו בדרך הרמז:

פ' דברים קוראין לעולם בשבת שלפני תשעה באב.

והנה, תלונת בני ישראל "כשנאת ה' אותנו" יש לה שייכות מיוחדת לתשעה באב, כמבואר בספרים (ראה אור התורה לגי' ח"ב ס"ע א"מ מעמק המלך ש' טז פל"ד) ש"דור המדבר שאמרו 'כשנאת ה' אותנו כו' גרמו לט' באב שנאמר 'איכה יסבה בך העיר' ר"ת איכה", ומבאר הצמח צדק (אור התורה שם) שבוה "נרמז ג"כ שבשנאת חנם שהי' בבית שני נחרב ביהמ"ק כו', ע"י ואהבת לרעך כמוך גורם כמו כן למעלה שנשמות ישראל נקראים 'אחים ורעים למקום', ועי"ז 'על כל פשעים תכסה אהבה'" (היינו אהבת הקב"ה לישראל).

ויש לומר שבפירושו על "כשנאת ה' אותנו" - "והוא הי' אוהב אתכם", בא רש"י לעודד את ישראל, ולגלות שגם במצב זה של "בין המצרים", שבא בגלל חסרון בעבודת ישראל, עד כדי כך שהאהבה הטבעית של ישראל לאביהם שבשמים היא בהסתר, ואינם מרגישים חסדי ה', "אתם שונאים אותנו" - הנה גם במצב הלזה מעיד רש"י ש"הוא הי' אוהב אתכם", שאין שום חלישות כלל וכלל ח"ו באהבת הקב"ה לבני".

ולא רק אהבה נעלמת ונסתרת (שאזי אין מקום להוכיח את ישראל על שאין מרגישים אהבה זו), אלא אהבה גלויה. ו"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" - שאהבה זו של הקב"ה לבני מעוררת בהם אהבה גלויה להקב"ה, וישראל עושין תשובה "ומיד הן נגאלין" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה).

(עי' לקוטי שיחות הל"ז עמ' 23)

(עי' לקוטי שיחות הל"ז עמ' 8 ואילך)